

Escriptures

Correspondència Després de deixar la granja de Kènia i escriure les seves 'Memòries de l'Àfrica', Karen Blixen explica, per mitjà de les cartes enviades a amics i editors, la solitud d'una dona poc comuna, forjada en la renúncia sentimental i el patiment

Així es va fer Isak Dinesen

ROBERT SALADRIGAS

Fa uns quants anys, exactament el 1993, es va traduir un volum aparegut el 1978, *Cartas de África* (Alfaguara), que recollia una selecció de les cartes que Karen Blixen, nascuda el 1885 a Rungstedlund, Dinamarca, com a Karen Christentze Dinesen, va escriure durant els anys 1913-1931, que va viure a Kènia fent-se càrrec d'una granja. Aquell llibre, que ens trasllada a la primera fase de la vida de l'escriptora, casada i més tard separada del seu cosí, el baró Bror Blixen-Finecke, quan el negoci de la plantació de cafè va resultar inviable, el seu estimat Denys Finch-Hatton va desaparèixer amb l'avió i ella va haver de tornar a Dinamarca, comença amb una frase de la baronessa Blixen mateix que em sembla bonica i tan seductora com ho van ser ella i la seva obra singular: "Tinc la sensació que en el futur, sigui on sigui, sempre em preguntaré si està plovent a Ngong". Ho va dir a la seva mare en una carta dataada el 26 de febrer del 1919. Llavors ella no podia sospitar la mena de sort que li tenia reservada l'esdevenidor, lluny, molt lluny de l'Àfrica i dels turons de Ngong, de tard en tard beneïts per la pluja.

La segona meitat de la vida de Karen Blixen comença el 1931 i conclou amb la mort, el 1962. És el dilatat període de temps que abasta el volum titulat *Cartas desde Dinamarca*, en què Karen, amb gairebé cinquanta anys, és acollida per la seva mare a la primparada mansió familiar de Rungstedlund. No triga gaire a sentir-se aïllada, sola, estranya al remot nord europeu, no gaire ben entesa per germans i parents. És aleshores quan es posa a escriure en anglès els primers relats, *Set contes gòtics* (1932), editats al cap de dos anys als Estats Units, que ella insisteix a presentar sota l'autoria d'Isak Dinesen. Així neix, sota aquest pseudònim –que alternarà amb altres variants del seu propi nom o amagant-se rere algun dels seus personatges– l'escriptora danesa de més projecció internacional que diverses vegades va estar a un pas d'aconseguir el Nobel (per exemple, segons la lle-

genda, els anys en què se'l van endur Albert Camus i Ernest Hemingway).

La primera edició en llengua castellana de Karen Blixen va arribar el 1960 al catàleg d'Editorial Noguer, i va ser el mundialment cèlebre *Lejos de África*, seguit més tard de *Sombras en la hierba*. Els dos llibres em van captivar. En aquell moment vaig tenir la impressió que Blixen em xiuxiuejava a cau d'orella una extraordinària narració oral en què estava molt sensiblement implicada. El relat malenconiós de les seves vivències africanes traspuava franquesa, poesia, misteri, gaubança, aflicció, orgull i dignitat. Amb els anys he anat llegint els seus contes, no tots amb la mateixa devoció que aquells dos primers llibres de la seva joventut esmicolada, del temps en què –apunta Frans Lasson a la seva útil introducció a *Cartas de Dinamarca*– la vehement Karen "había vivido una verdadera vida como mujer". Després de la mort sobtada de Denys Finch-Hatton ella no tornaria a experimentar les pulsions de la seva naturalesa femenina fins que, ja aclimatada a Rungstedlund i convertida en celebritat literària, va viure una complicada relació (romàntica-eròtica-maternal) amb el jove poeta Thorkild Bjornvig.

Cal no passar per alt que alguns contes de Dinesen, deixant de banda l'èxit mundial de *Memòries de l'Àfrica* de Sydney Pollack, han servit per crear un parell d'obres mes-

De seguida es veu aïllada, estranya al remot nord europeu, incompresa per germans i parents

tres del cinema com són *El festí de Babette*, de Gabriel Axel, o *Una història immortal*, d'Orson Welles. Però n'hi ha d'altres que em passen pel cap sense haver-m'hi d'esforçar: *Carnaval*, *Caballos fantasmas* o qualsevol dels *Contes d'hivern*. I és que en tots, ja siguin de registre gòtic, realista o fantàstic, hi ha algu-

Karen Blixen
Cartas desde Dinamarca.
Correspondencia 1931-1962
Traducció del danès i l'anglès d'Enrique Bernárdez

NÓRDICA LIBROS
469 PÁGINAS
25 EUROS

L'autora Karen Blixen
GETTY

na cosa de l'existència viscuda o potser somiada de Karen Blixen/Isak Dinesen. Si, a les ficcions, parem atenció en les claus simbòliques i sabem alguna aproximació seriosa al que va ser l'existència introvertida de la baronessa Blixen a la llarga etapa de Rungstedlund (vegeu *Karen Blixen. Una biografia*, del seu amic Ole Wivel), aviat queda clar que el que cohesiona tota la seva obra narrativa –incloent-hi el assajos– és el flux autobiogràfic que la ressegueix de cap a cap. Dit més planer: la distant Karen Dinesen aconsegueix explicar-se en l'escriptura com ho feia oralment a Kènia amb la seva gent de la granja.

De manera que, seguint l'itinerari de la seva correspondència primer de tot des de l'Àfrica –bàsicament adreçada a la família– i al final des de Dinamarca –a amics, col·legues, editors, crítics i admiradors–, és possible entrar a les pal-

PATROCINAT PER

E
endesa

Perfil El gran autor nord-americà Foster Wallace és retratat plenament a través dels assajos del seu amic Franzen, així com de les entrevistes recollides en un nou llibre. I aviat apareixerà la seva primera novel·la traduïda

Franzen i Foster Wallace: interseccions

Jonathan Franzen
Més enllà / Más afuera
Traducció al català de Marina Espasa i al castellà d'Isabel Ferrer Marrades

COLUMNA /
SALAMANDRA
376 / 352 PÀGINES
20 EUROS

Stephen J. Burn (ed)
Conversaciones con David Foster Wallace
Traducció de José Luis Amores

PÁLIDO FUEGO
238 PÀGINES
18 EUROS

David Foster Wallace
L'esombra del sistema / La escoba del sistema
Traducció al català de Ferran Ràfols Gesa i al castellà de José Luis Amores

PERISCOPI /
PÁLIDO FUEGO
600 / 521 PÀGINES
19,90 / 23,90 EUROS

ANTONIO LOZANO

La publicació simultània d'aquest conjunt d'assajos de Jonathan Franzen –amb la repercussió de la seva superba novel·la *Llibertat* encara present– i d'un llibre d'entrevistes amb David Foster Wallace –DFW a partir d'ara, el turmentat geni que hi ha al darrere de *La broma infinita*, possiblement la novel·la americana més influent de finals del segle XX, autor de revolucionàries peces periodístiques com les que apareixen a *Algo supuestamente divertido que nunca volveré a hacer* i depressiu crònic que es va suïcidar el setembre de 2008– facilita una quantitat tan gran d'angles d'entrada i interseccions que acaba portant el cap del crític ben a prop del punt d'ebullició.

L'aproximació més anecdòtica seria potser especular, des de la superstició, sobre les nefastes conseqüències que implica, per al ja per si mateix complex desafiament que suposa una amistat entre dos escriptors que ocupen la tribuna de la narrativa del seu país, traslladar la seva rivalitat a les pistes de tennis: Julian Barnes i Martin Amis van acabar tirant-se metafòricament la raqueta pel cap després d'haver disputat innumbrables sets. No obstant això, no sembla que Franzen i DFW trobessin sobre la terra batuda maneres de rebaixar les tensions

afavorides pels seus superegos.

En el costat oposat, l'aproximació més rigorosa partiria de celebrar l'excepcionalitat del fet que els dos escriptors sobre els quals ha recaigut possiblement amb més força la reformulació, en el canvi de segle, dels dos corrents bàsics de la novel·la americana des dels anys 60 –una línia més classicista, més aferrada als ambients i les emocions dels mestres precedents, en el cas de Franzen; una línia més postmoderna, sostinguda en la retòrica, la piruetes formal i l'explora-

Wallace i Franzen van alimentar la seva amistat gràcies a un debat constant sobre el sentit del seu ofici

ció interlocutòria conscient de les disfuncions d'última generació, en el cas de DFW– fossin dos individus que alimentessin la seva relació personal amb un permanent i consciencios debat d'idees sobre el sentit del seu ofici.

Tant *Més enllà* com *Conversaciones con David Foster Wallace* suposen, en última instància, intents d'entendre l'empremta que la literatura deixa en nosaltres, les possibilitats de representació de l'experiència humana en paraules i com

aconseguir que els llibres continuïn irradiant magnetisme en un món sobreestimat amb ofertes de lleure.

Miscel·lània d'assajos, articles, conferències i ressenyes dels últims cinc anys, el llibre de Franzen, *Més enllà*, prolonga des de la no-ficció aquesta mirada tan clínica de *Les correccions* o *Llibertat* sobre la mescla de confusió i estultícia en què es mou el ciutadà occidental, prenent la tecnologia i la passió de l'autor per l'ornitologia com a freqüents estrades des de les quals llançar atacs contra el clixé i lamentar-se del mal que fan el sentimentalisme i la pèrdua de la privacitat a la nostra salut mental.

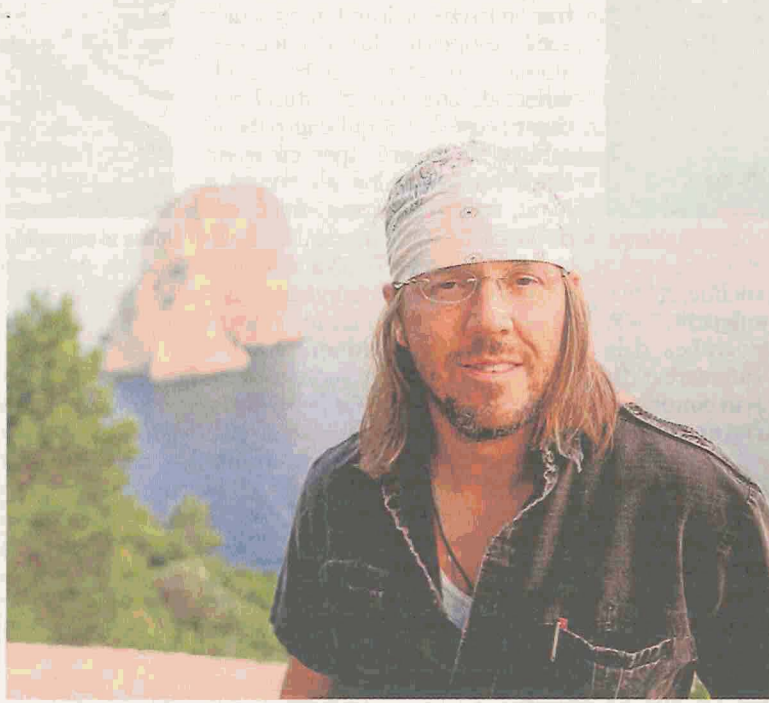
Un home condemnat

Sobre *Conversaciones con...* resulta impossible dilucidar què proporciona més plaer, si llegir-lo en clau denotativa (sense el suïcidi de l'autor vessant la seva allargada ombra sobre cada entrevista) o connotativa (electritzats pel seu destí tràgic). De la primera opció sorgeix una ment extraordinària que analitza en profunditat les influències que tenen en la seva obra el context cultural i mediàtic, d'una banda, i la seva formació en filosofia i matemàtiques, de l'altra, rebatent qualsevol intent d'identificar-la amb una piroècnica exhibicionista, ja que la considera realista i abocada a la comprensió de l'ésser humà.

Si, en canvi, la llegim amb un ànim més morbid, trobarem senyals d'un DFW tímid i insegur, incòmode amb la celebritat, a la defensiva amb algun periodista, temorós que els seus llibres es malinterpretin. Un DFW que dissemina pistes falses sobre la seva traumàtica biografia i que, indirectament, convida a reflexionar sobre el joc de màscares que activa tota entrevista. Una i altra estratègia lectora no es neutralitzen, per descomptat.

És més, dos dels millors assajos de *Més enllà*, a la vegada elegíacs i rabiosos, vénen a omplir alguns dels innumbrables espais en blanc sobre l'autor de *La broma infinita*, gest del col·lega agraït / amic ferit, que va detectar en la incapacitat de DFW per entendre la bellesa que hi ha al darrere d'un ocellet la presó que l'abocaria a la fi. El que va separar el tennis i la mort, ho han unit les paraules i un oportunitatíssim *timing* de publicació. |

pentas a les zones més tèrboles d'una dona poc comuna que va fent-se a si mateixa, forjant-se en la renúncia sentimental i el patiment físic a causa d'un llegendari mal veneri que (pel que sembla) no va tenir. És sorprenent descobrir el coratge amb què defensa els seus drets davant els editors, com dissenya subtils estratègies comercials suggerint ressenyes als amics, o la seva manera gairebé ferotge de polemitzar amb opinions crítiques que no li fan el pes i declarar la guerra als qui tenen la gosadia de no doblegar-se a les seves rèpliques. Trobo admirable el control rigorós que va voler exercir sobre tot allò que li brollava de la imaginació, com si sabés per endavant que tan sols aquell món –renovat cada capvespre amb la pregunta de si plovia a Ngong– de paraules eficients i brillants constituïria el seu únic i immensurable patrimoni personal. Tal com ha estat. |

Foster Wallace amb el seu mocador habitual

GIOVANNI GIOVANNETTI / GTRESONLINE